

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2020 m. balandžio 30 d.¹

Byla C-254/19

Friends of the Irish Environment Limited
prieš
An Bord Pleanála,
trečioji šalis:
Shannon LNG Limited

(*High Court* (Aukštasis teismas, Airija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga – Tinkamas planų ir projektų poveikio vertinimas – Taikymo sritis – Sutikimo statyti suskystintų gamtinių dujų pakartotinio dujinimo terminalą pratęsimas – Bendra priemonė“

I. Įvadas

1. Buveinių direktyvos² 6 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad bet kokiems planams ir projektams, galintiems reikšmingai paveikti saugomą teritoriją, būtų atliekamas jų poveikio teritorijai *ex ante* vertinimas. Ar dešimties metų laikotarpiui išduoto statybos leidimo pratęsimas dar penkeriems metams yra planas ar projektas, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą? Ar pradinis sutikimas ir pratęsimas laikytini bendra priemone, todėl nereikia jokio papildomo vertinimo? Tai reikia išsiaiškinti šiame Airijos *High Court* (Aukštasis teismas) prašymo priimti prejudicinį sprendimą procese.

¹ Originalo kalba: vokiečių.

² 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; klaidų ištaisymas OL L 81, 2015, p. 5) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL L 158, 2013, p. 193).

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

2. Dėl leidimo vykdyti planus ir projektus, kurie gali daryti reikšmingą poveikį pagal Buveinių direktyvą ar Paukščių direktyvą³ saugomoms teritorijoms, išdavimo Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta:

„2. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, siekdamos specialiose saugomose teritorijose išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, o taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigtos specialios saugomos teritorijos, trikdymo, jei toks trikdymas galėtų būti reikšmingas šios direktyvos tikslų atžvilgiu.

3. Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijos tvarkymui, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisum[o,] ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.“

B. Airijos teisė

3. Pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą reikšmingos toliau nurodytos *Planning and Development Act 2000 (No. 30 of 2000)* (2000 m. Planavimo ir plėtros įstatymas Nr. 30, toliau – 2000 m. PPI) nuostatos.

4. 2000 m. PPI 40 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad leidimas nustoja galioti pasibaigus leidime dėl planavimo darbų nurodytam statybos etapo terminui:

„40. (1). Atsižvelgiant į 2 dalies nuostatas, pagal šią dalį išduotas leidimas pasibaigus atitinkamam laikotarpiui (tačiau nedarant poveikio bet kokių pagal leidimą iki termino pabaigos atliktų darbų teisėtumui) nustoja galioti:

- a) visiems plėtros darbams, jeigu per tą terminą nepradedami leidime nurodyti darbai;
- b) per tą terminą neužbaigtiems, tačiau laiku pradėtiems darbams, jeigu plėtros darbai pradedami per tą terminą.“

5. 2000 m. PPI 42 straipsnyje numatyta galimybė pratęsti leidimo atlikti planavimo darbus galiojimo trukmę. Trumpai tariant, 42 straipsnyje nustatyti du alternatyvūs pagrindai, kuriais remiantis galima prašyti pratęsti leidimo galiojimo trukmę. Pirmas pagrindas susijęs su atvejais, kai leidime atlikti planavimo darbus numatyti esminiai darbai buvo atlikti per prašomą pratęsti terminą ir plėtra bus užbaigta per pagrįstą laikotarpį. Antras pagrindas yra susijęs su pareiškėjo nekontroliuojamomis komercinio, ekonominio arba techninio pobūdžio aplinkybėmis, kurios iš esmės trukdė pradėti plėtrą arba atlikti esminius darbus, numatytus pagal leidimą atlikti planavimo darbus.

³ 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7) su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 2013/17/ES.

6. Jei galioja antrasis pagrindas, t. y. komercinės, ekonominės arba techninės aplinkybės, taikomos įvairios 42 straipsnyje nustatytos apsaugos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad užsitęsę leidimuose numatyti planavimo darbai nepakenktų planavimo politikos plėtojimui. Pavyzdžiui, laikotarpis negali būti pratęsimas, jeigu nuo leidimo išdavimo dienos plėtros plane numatyti plėtros tikslai buvo iš esmės pakeisti taip, kad jie nebedera su tinkamu teritorijos planavimu ir darnia plėtra. Taip pat būtina užtikrinti derėjimą su ministerijos gairėmis.

7. Vis dėlto įtvirtinta dar viena papildoma apsaugos priemonė, skirta užtikrinti, kad būtų laikomasi ir PAV direktyvos⁴, ir Buveinių direktyvos. Jeigu plėtra nepradėta, vietos planavimo institucija turi būti įsitikinusi, kad prieš išduodant leidimą atlikti planavimo darbus buvo atliktas poveikio aplinkai vertinimas ar atitinkamas vertinimas arba, jei reikalaujama, abu šie vertinimai (42 straipsnio 1 dalies a punkto ii papunkčio IV dalis).

8. 42 straipsnyje nustatyta papildoma apsaugos priemonė, susijusi su terminu, kuriam gali būti pratęstas leidimo galiojimas. Jame aiškiai nustatyta, kad papildomas laikotarpis negali viršyti penkerių metų. Be to, prašymą dėl trukmės pratęsimo galima pateikti tik vieną kartą.

9. 2000 m. PPĮ 146B ir 146C straipsniuose nustatyta procedūra, kurią taikant galima pakeisti konkrečios rūšies leidimą atlikti planavimo darbus ir kuria galima pasinaudoti strateginės infrastruktūros plėtros atveju. Šiuose straipsniuose nėra aiškios nuostatos, susijusios su patikrinimo arba atitinkamo vertinimo atlikimu pagal Buveinių direktyvą.

10. 2000 m. PPĮ 50 straipsnyje nustatyta, kad asmuo negali kvestionuoti sprendimo dėl planavimo teisėtumo kitaip nei pateikdamas prašymą atlikti teisminę peržiūrą. Prašymas atlikti teisminę peržiūrą turi būti pateiktas per aštuonių savaičių terminą. *High Court* suteikta diskrecija tam tikromis konkrečiomis aplinkybėmis pratęsti šį terminą.

11. Pagal nacionalinių teismų pateikiamą aiškinimą šiuo terminu bylos šaliai atimama galimybė vėlesnio sprendimo dėl planavimo teisminės peržiūros bylose paduoti skundus, kuriais iš esmės skundžiamas ankstesnis sprendimas dėl planavimo, kuriam taikomas terminas seniai pasibaigė. Teismas tai konstatuoja remdamasis prašymo motyvais, o ne vien formaliu prašymo pateikimu.

III. Faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

12. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškėja toliau nurodytos faktinės aplinkybės.

13. 2008 m. kovo 31 d. *An Bord Pleanála*, Airijos planavimo institucija, išdavė sutikimą dėl dujų terminalo, tiksliau – suskystintų gamtinių dujų pakartotinio dujinimo terminalo, plėtros.

14. Siūlomo projekto įgyvendinimo vieta yra netoli dabartinių dviejų „Natura 2000“ teritorijų, t. y. specialios saugomos teritorijos pagal Buveinių direktyvą „Lower River Shannon“ (Šanono žemupy, teritorijos kodas IE0002165) ir specialios saugomos teritorijos pagal Paukščių direktyvą „River Shannon and River Fergus Estuaries“ (Šanono ir Ferguso upių žiotys, teritorijos kodas IE0004077).

⁴ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2011[2012], p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 124, 2014, p. 1).

15. Leidimas buvo išduotas laikantis nacionalinės teisinės sistemos, į kurią Buveinių direktyva buvo perkelta netinkamai. Oficialiame sprendime leisti atlikti planavimo darbus apskritai nepateikiama jokios nuorodos į Buveinių direktyvą, jame taip pat neužsimenama apie tas dvi Europos svarbos teritorijas. Todėl, kaip nurodyta prašyme priimti prejudicinį sprendimą, negalima teigti, kad sprendime pateikiami „visapusiški, tikslūs ir galutiniai duomenys bei išvados, galintys išsklaidyti pagrįstas mokslines abejones dėl <...> numatytų darbų poveikio<...>“⁵.

16. Leidime buvo nustatytas dešimties metų laikotarpis suplanuotiems projekto darbams atlikti ir užbaigti (toliau – statybos etapas). Paskesnio dujų terminalo veikimo (toliau – veiklos etapas) terminas nebuvo nustatytas.

17. Iš tiesų per šį dešimties metų laikotarpį jokie statybos darbai nebuvo pradėti. Plėtotojas aiškina, kad vėlavimų atsirado, be kita ko, dėl to, kad pasikeitė Airijos politika dėl prieigos prie nacionalinio dujų perdavimo tinklo, ir apskritai dėl ekonominės padėties, kuri susiklostė nuo 2008 m.

18. 2017 m. rugsėjo mėn. plėtotojas pateikė prašymą pakeisti planavimo sąlygas, kad statybos etapui taikomas terminas būtų pratęstas dar penkeriems metams. Planavimo institucija priėmė sprendimą patenkinti šį prašymą, taigi šiomis aplinkybėmis statybos etapas baigsis 2023 m. kovo 31 d.

19. *Friends of the Irish Environment* apskundė statybos etapo pratęsimą *High Court* pagal teisminės peržiūros procedūrą.

20. Dėl šios priežasties *High Court* teikia Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

- „1. Ar sprendimas pratęsti sutikimo dėl plėtros galiojimo trukmę reiškia susitarimą dėl projekto, kuriam taikoma Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis?
2. Ar atsakymui į pirmąjį klausimą turi įtakos kuri nors iš toliau nurodytų aplinkybių?
  - a) Sutikimas dėl plėtros (kurio trukmė turi būti pratęsta) buvo duotas pagal nacionalinės teisės nuostatą, kuria nebuvo tinkamai įgyvendinta Buveinių direktyva, nes teisės akte atitinkamas vertinimas pagal Buveinių direktyvą buvo neteisingai prilygintas poveikio aplinkai vertinimui pagal PAV direktyvą.
  - b) Iš pradžių suteiktame leidime dėl plėtros nebuvo nurodyta, ar prašymas dėl sutikimo buvo nagrinėjamas pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą 1 ar 2 etapą, be to, jame nepateikiami „visapusiški, tikslūs ir galutiniai duomenys bei išvados, galintys išsklaidyti pagrįstas mokslines abejones dėl numatytų darbų poveikio nagrinėjamai“ teritorijai, kaip to reikalaujama 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendime *Komisija / Ispanija* (C-404/09, EU:C:2011:768).
  - c) Pradinis sutikimo dėl plėtros terminas baigėsi, todėl šis sutikimas nustojo galioti visam plėtros projektui. Pagal sutikimą dėl plėtros negalima atlikti jokių plėtros darbų tol, kol nagrinėjamas galimas sutikimo galiojimo termino pratęsimas.
  - d) Pagal sutikimą dėl plėtros niekada nebuvo atlikti jokie plėtros darbai.
3. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas, į kokias aplinkybes turi atsižvelgti kompetentinga institucija, atlikdama 1 etapo patikrinimą pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį? Pavyzdžiui, ar kompetentinga institucija turi atsižvelgti į kurią nors arba visas toliau nurodytas aplinkybes:
  - i) ar yra kokių nors pasikeitimų, susijusių su siūlomais darbais ir naudojimu;

5 Šiuo klausimu *High Court* rėmėsi 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimu *Komisija / Ispanija (Alto Sil)* (C-404/09, EU:C:2011:768, tikriausiai 100 punktas).

- ii) ar kaip nors pasikeitė aplinkos sąlygos, pavyzdžiui, atsižvelgiant į Europos svarbos teritorijų nustatymą po to, kai buvo priimtas sprendimas duoti sutikimą dėl plėtros;
- iii) ar buvo kokių nors svarbių pasikeitimų mokslo žinių srityje, pavyzdžiui, ar buvo atliktos naujesnės apklausos apie Europos svarbos teritorijų reikalavimus atitinkančius interesus?

Kita vertus, ar kompetentinga institucija turi įvertinti viso plėtros projekto poveikį aplinkai?

4. Ar yra koks nors skirtumas tarp:

- i) sutikimo dėl plėtros, kuriame nustatomas veiklai taikomas terminas (veiklos etapas); ir
- ii) sutikimo dėl plėtros, kuriame tik nustatomas terminas, kuriuo gali būti atliekami statybos darbai (statybos etapas), tačiau nenustatoma jokie termino, taikomo veiklai arba naudojimui, jeigu per tą laikotarpį statybos darbai užbaigiami?

5. Kokiu mastu nacionalinis teismas privalo (jei apskritai privalo) aiškinti teisės aktus kuo labiau atsižvelgdamas į Buveinių direktyvos ir Orhuso konvencijos nuostatas ir į reikalavimą, kurį bylos šalys aiškiai iškėlė tuose klausimuose, kuriuos prašoma išaiškinti? Konkrečiau kalbant, jeigu nacionalinėje teisėje numatyti du sprendimų priėmimo procesai, iš kurių tik pagal vieną užtikrinama atitiktis Buveinių direktyvai, ar nacionalinis teismas nacionalinės teisės aktus privalo aiškinti taip, kad galima taikyti tik reikalavimus atitinkančių sprendimų priėmimo procesą, nepaisant to, kad teisme nagrinėjamos bylos šalys aiškiai neprašė, kad būtų pateiktas šis konkretus išaiškinimas?

6. Jeigu, remiantis atsakymu į minėto antrojo klausimo a dalį, matyti, jog svarbu išnagrinėti, ar sutikimas dėl plėtros (kurio trukmė turi būti pratęsta) buvo duotas pagal nacionalinės teisės nuostatą, kuria remiantis buvo netinkamai įgyvendinta Buveinių direktyva, ar tokiu atveju nacionalinis teismas turi netaikyti nacionalinės procesinės teisės taisyklės, pagal kurią skundo pateikėjui atimama galimybė kvestionuoti ankstesnio sutikimo dėl plėtros (kurio galiojimas pasibaigė) teisėtumą, atsižvelgiant į vėlesnę prašymą dėl sutikimo dėl plėtros? Ar tokia nacionalinės procesinės teisės taisyklė nesuderinama su pareiga apginti teises, kaip neseniai dar kartą konstatuota 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendime *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882)?“

21. *Friends of the Irish Environment, An Bord Pleanála*, t. y. Airijos planavimo institucija, ir Europos Komisija pateikė pastabas raštu. Manydamas, kad turi pakankamai informacijos, Teisingumo Teismas nusprendė nerengti teismo posėdžio.

IV. Teisinis vertinimas

22. Pirmuoju, antruoju ir ketvirtuoju prašymo priimti prejudicinį sprendimą klausimais siekiama išsiaiškinti, ar Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis apskritai taikytina statybos leidimo pratęsimui. Trečiasis klausimas susijęs su išankstiniu vertinimu, ar sprendimas pratęsti terminą gali reikšmingai paveikti saugomas teritorijas, todėl būtinas išsamus vertinimas. Penktuoju klausimu *High Court* teiraujasi, ar jis savo iniciatyva privalo aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji atitiktų Buveinių direktyvą, ar to turi prašyti suinteresuotieji asmenys. Galiausiai šeštasis klausimas susijęs su pradinio sutikimo privalomąja galia vertinant prieštaravimus dėl sprendimo pratęsti terminą.

A. Pirmasis, antrasis ir ketvirtasis klausimai. Pareiga atlikti *ex ante* vertinimą

23. Pirmaisiais dviem klausimais ir ketvirtuoju klausimu, kuriuos reikia nagrinėti kartu, siekiama išsiaiškinti, ar sprendimas pratęsti sutikimo dėl įrenginio statybos galiojimo trukmę turi būti laikomas pritarimu projektui, todėl taikoma Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis. Antruoju klausimu *High Court* siekia išsiaiškinti, ar šiuo atveju svarbūs tam tikri argumentai. Ketvirtuoju klausimu siekiama išsiaiškinti, ar statybos etapo pratęsimas nagrinėjamu atveju turi būti vertinamas kitaip nei veiklos etapo pratęsimas, dėl kurio neseniai buvo priimtas sprendimas, susijęs su atominių elektrinių eksploatavimo laikotarpio pratęsimu⁶.

24. Buveinių direktyvos 6 straipsnyje numatyti specialūs reikalavimai ir procedūros, kurių tikslas, kaip matyti iš jos 2 straipsnio 2 dalies, yra palaikyti ar prireikus atkurti palankią Europos Sąjungos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę⁷.

25. Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje nustatyta vertinimo procedūra, kuria, atliekant *ex ante* vertinimą, siekiama užtikrinti, kad būtų tvirtinamas tik neigiamo poveikio teritorijos vientisumui nedarantis planas ar projektas⁸.

26. Šiuo tikslu Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje numatyti du etapai. Pirmajame etape, kuris įtvirtintas pirmame šios nuostatos sakinyje, reikalaujama, kad valstybės narės atliktų plano ar projekto galimo poveikio saugomai teritorijai vertinimą, jei šis planas ar projektas gali reikšmingai tą teritoriją paveikti. Šios nuostatos antrame sakinyje numatytame antrajame etape, kuris prasideda pabaigus minėtą poveikio vertinimą, tokiam planui ar projektui pritariama remiantis Buveinių direktyvos 6 straipsnio 4 dalies nuostatomis tik jeigu jis neigiamai nepaveiks atitinkamos teritorijos vientisumo⁹.

27. Nacionalinio teismo abejonės grindžiamos tuo, kad dujų terminalo statyba jau buvo galutinai patvirtinta 2008 m. sprendimu, o byloje nagrinėjamu 2018 m. sprendimu tik pratęstas šio sutikimo galiojimas. Todėl reikia nustatyti, ar šis antrasis sprendimas yra pritarimas planui ar projektui, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies antrą sakinį.

28. Visų pirma svarbu pažymėti, kad Airijos planavimo institucija pritarė projektui, duodama byloje nagrinėjamą 2018 m. sutikimą. Pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies antro sakinio formuluotę planui ar projektui institucija gali pritarti tik atsižvelgusi į poveikio įvertinimo išvadas ir įsitikinusi, kad jis neigiamai nepaveiks teritorijos vientisumo.

29. Airijos planavimo institucija tam prieštarauja, visų pirma teigdama, kad Teisingumo Teismas leidimo eksploatuoti pratęsimo nepripažįsta projektu, kaip tai suprantama pagal PAV direktyvą, nesant darbų ar įsikišimo, dėl kurių fiziškai keičiama vietovė¹⁰. Vis dėlto šis prieštaravimas neįtikina, nes projekto sąvoka PAV direktyvoje, kurioje nustatomas bendras projektų poveikio aplinkai vertinimas, apibrėžta siauriau nei Buveinių direktyvoje¹¹. Be to, pagal PAV direktyvos kriterijus taip pat būtų laikoma, kad projektui pritarta, nes dujų terminalo statyba nepratęsęs sutikimo būtų draudžiama; taigi, nebūtų galima atlikti planuojamų darbų ar kištis į vietovę fiziškai ją keičiant.

6 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2019:622).

7 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 31 punktas) ir 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)* (C-441/17, EU:C:2018:255, 106 punktas).

8 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 34 punktas) ir 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)* (C-441/17, EU:C:2018:255, 108 punktas).

9 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 29 ir 31 punktai), 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)* (C-441/17, EU:C:2018:255, 110, 111 ir 115 punktai), taip pat 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimas *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 92 ir 99 punktai).

10 2011 m. kovo 17 d. Sprendimas *Brussels Hoofdstedelijk Gewest ir kt.* (C-275/09, EU:C:2011:154, 24 punktas) ir 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Pro-Braine ir kt.* (C-121/11, EU:C:2012:225, 32 punktas). Vis dėlto žr. mano išvadą byloje *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2018:972, 66 ir paskesni punktai). Teisingumo Teismo sprendimą šioje byloje suprantu taip, jog mano abejonių, susijusių su esama jurisprudencija, nagrinėti nereikėjo.

11 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimas *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 65 ir 66 punktai).

30. Vis dėlto pratęsimo vertinimas galėtų būti neprivalomas, jei pratęsimas ir 2008 m. sprendimas būtų laikomi viena bendra priemone. Tolesniems veiksams, kuriais siekiama įgyvendinti tokią bendrą priemonę, nereikia naujo vertinimo pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį¹².

31. Viena vertus, Teisingumo Teismo teigimu, pasikartojanti veikla, kurią leista vykdyti pagal nacionalinę teisę prieš įsigaliojant Buveinių direktyvai, dėl kiekvieno vėlesnio įsikišimo vis dėlto gali būti laikoma atskiru projektu, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą. Antraip būtų nuolat išvengiama šios veiklos poveikio atitinkamai teritorijai išankstinio vertinimo¹³.

32. Kita vertus, Teisingumo Teismas vis dėlto pripažįsta galimybę laikyti tam tikrą veiklą, atsižvelgiant, be kita ko, į jos reguliarumą, pobūdį ar vykdymo sąlygas, viena operacija, taigi, vienu ir tuo pačiu projektu, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį¹⁴. Tokiu atveju galėtų būti taikomas tik draudimas bloginti būklę pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį¹⁵, kurioje tik tam tikromis aplinkybėmis reikalaujama įvertinti suderinamumą su saugomų teritorijų apsaugos tikslais¹⁶.

33. Tokia jurisprudencija suformuota atsižvelgiant į Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies taikymą *ratione temporis*. Seno projekto, kuris buvo patvirtintas anksčiau, nei apsaugos režimas tapo taikytinas, atveju vėlesnis šio režimo taikymas gali tapti didele papildoma našta, todėl tokio projekto vystytojas ypač vertas apsaugos. Dėl šios priežasties jurisprudencijoje, mano nuomone, siekiama apsaugoti teisėtus projekto vystytojų lūkesčius apribojant 6 straipsnio 3 dalyje nustatytas pareigas atlikti vertinimą.

34. Tiesa, nagrinėjamu atveju veikla nėra pasikartojanti, bet 2008 m. pradinis sutikimas ir byloje nagrinėjamas sutikimas susiję su tuo pačiu projektu. Beje, planavimo institucija pažymėjo, kad projekto apimtis ir jo galimas poveikis aplinkai, visų pirma atitinkamoms saugomoms teritorijoms, byloje nagrinėjamame sutikime išliko nepakitę, pratęstas tik statybos etapo laikotarpis.

35. Vis dėlto sprendimo pratęsti terminą pobūdis ir aplinkybės neleidžia laikyti šio sprendimo ir 2008 m. sutikimo viena operacija ir taip suteikti projektui pirmenybės prieš atitinkamai, kaip matyti iš formuluotės, taikytiną Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.

36. *Pirma*, šiuo atveju nagrinėjamas *ne* senas, prieš pradėdant taikyti Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį patvirtintas projektas. 2008 m. sutikimui jau buvo taikomi šie reikalavimai. Todėl vargu ar Sąjungos teisės požiūriu yra pagrindas saugoti projekto vystytoją taikant teisės sąvoką „bendra priemonė“.

37. Tuo atveju, jei 2008 m. sutikimas būtų išduotas atlikus tinkamą patikrinimą, poveikio vertinimo priimant sprendimą pratęsti terminą našta būtų labai nedidelė. Iš esmės būtų galima remtis ankstesniu vertinimu ir atsižvelgti tik į nuo to laiko įvykusius pokyčius.

12 Šiuo klausimu žr. 2010 m. sausio 14 d. Sprendimą *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 48 punktas) ir 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 80 punktas).

13 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 28 punktas), 2010 m. sausio 14 d. Sprendimas *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 41 ir 42 punktai), 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimas *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 77 punktas); taip pat 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2019:622, 127 punktas).

14 2010 m. sausio 14 d. Sprendimas *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 47 punktas), 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimas *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 78 punktas); taip pat 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2019:622, 128 punktas).

15 2010 m. sausio 14 d. Sprendimas *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 49 punktas).

16 Žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimą *Grüne Liga Sachsen ir kt.* (C-399/14, EU:C:2016:10, 44 punktas).

38. Jei vis dėlto pradinis projektas buvo patvirtintas pažeidžiant 6 straipsnio 3 dalį, projekto vystytojas yra saugotinas daug mažiau nei seniau išduoto leidimo, kuriam dar nebuvo taikomi griežtesni reikalavimai, atveju. Juo labiau kad esminiai poveikio vertinimo reikalavimai pagal 6 straipsnio 3 dalį tapo žinomi ne tik prieš pat išduodant 2008 m. sutikimą priėmus prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytą sprendimą prieš Airiją¹⁷ – Teisingumo Teismas išaiškino juos gerokai anksčiau¹⁸. Šie Sąjungos teisės reikalavimai turėjo būti žinomi visų pirma tokios didelės apimties, kaip nagrinėjamas, projekto vystytojui, net jei 2008 m. sutikimas ir galėjo atitikti nacionalinę teisę.

39. *Antra*, Airijos teisėje aiškiai nustatyta, kad norint pratęsti statybos etapą reikia gauti naują sutikimą. Taigi *High Court* antrojo klausimo c punkte pagrįstai pamini aplinkybę, kad dujų terminalo statyba būtų neįmanoma neturint byloje nagrinėjamo sutikimo, nes statybos etapas, kuriam iš pradžių buvo duotas sutikimas, baigėsi.

40. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas sprendime dėl atominių elektrinių eksploatavimo laikotarpio pratęsimo pabrėžė, kad nagrinėjamų įrenginių eksploatavimo laikotarpis jau buvo arba būtų netrukus pasibaigęs ir buvo pratęstas tik byloje nagrinėjamo teisės aktu¹⁹, o pasikartojantiems vandens kelio priežiūros darbams, kuriuos Teisingumo Teismas pripažino galinčiais sudaryti vieną operaciją²⁰, buvo išduotas vienas vienintelis sutikimas prieš Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 daliai tampant taikytinai²¹.

41. Be to, Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies taikymas termino pratęsimui atitinka terminuoto sutikimo atlikti tam tikrus darbus tikslą. Pasibaigus terminui paprastai galima ir būtina patikrinti, ar leidimo išdavimo sąlygos vis dar tenkinamos. Todėl, pavyzdžiui, Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvoje²² ir Augalų apsaugos reglamente²³ nustatyta, kad leidimai išduodami tik ribotam laikotarpiui ir peržiūrimi prieš pratęsiant jų galiojimą. Tiesa, šie leidimai susiję ne su projekto statybos etapu, o su veiklos arba eksploatavimo etapu. Vis dėlto reikšmingos aplinkybės ir teisės aktai pasibaigus nustatytam laikotarpiui ir statybos etapo atveju gali būti kitokie nei išduodant pirmąjį leidimą.

42. Šiuo atžvilgiu iš *praktinės pusės* visų pirma svarbu tai, kad 2008 m. sutikimas buvo išduotas remiantis nacionalinės teisės nuostata, kuria netinkamai įgyvendinta Buveinių direktyva (antrojo klausimo a punktas), ir kad jame nepateiktos visapusiškos, tikslios ir galutinės išvados, galinčios išsklaidyti pagrįstas mokslo abejonės dėl numatytų darbų poveikio (antrojo klausimo b punktas). Abi aplinkybės lemia, kad 2008 m. sutikimo vertinimo reikšmė peržiūrint pratęsimą yra labai ribota²⁴. Ypač tuo atveju, jei atliktas pradinis vertinimas buvo nepakankamas, būtina pašalinti galimus trūkumus priimant naują sprendimą²⁵.

43. Teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai neleidžia daryti kitokios išvados. 2008 m. sutikimu grindžiamu teisiniu saugumu ir galimais teisėtais lūkesčiais buvo galima remtis tik šiame sutikime dujų terminalo statybai nustatytu laikotarpiu.

17 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Komisija / Airija* (C-418/04, EU:C:2007:780).

18 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, visų pirma 59 punktas).

19 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2019:622, 130 punktas).

20 2010 m. sausio 14 d. Sprendimas *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 47 punktas).

21 2010 m. sausio 14 d. Sprendimas *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 11 punktas).

22 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamųjų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) (OL L 334, 2010, p. 159[17]; klaidų ištaisymas OL L 158, 2012, p. 25) 21 straipsnis.

23 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinamo Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB (OL L 309, 2009, p. 1) 5, 14 ir paskesni straipsniai.

24 Šiuo klausimu žr. šios išvados 55 ir 56 punktus.

25 Dėl PAV direktyvos žr. 2011 m. kovo 17 d. Sprendimą *Brussels Hoofdstedelijk Gewest ir kt.* (C-275/09, EU:C:2011:154, 37 punktas) ir 2016 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 44 punktas).

44. Byloje nagrinėjamas sutikimas susijęs su laikotarpiu po statybos etapo, kuriam išduotas 2008 m. sutikimas, pabaigos. Ankstesnis sprendimas šiuo laikotarpiu negalėjo sukelti nei teisinio saugumo, nei teisėtų lūkesčių. Priešingai, akivaizdu, kad dujų terminalo statyba neturint byloje nagrinėjamo sutikimo negalima, nes iš pradžių patvirtintas statybos etapas baigėsi. Naujasis statybos etapas yra situacija, kuri negali būti laikoma nusistovėjusia, todėl taikytina Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis²⁶.

45. Taigi *Friends of the Irish Environment* teisingai išveda paralelę su Sprendimu *Wells*²⁷, kuris susijęs su PAV direktyva. Tiesa, šioje direktyvoje dėl teisinio saugumo priešasčių nereikalaujama atlikti poveikio aplinkai vertinimo tais atvejais, kai sutikimas duotas pasibaigus PAV direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, bet sutikimo procedūra oficialiai pradėta iki to momento (vadinamieji vamzdinių projektai)²⁸. Vis dėlto sprendimas, kuris yra būtinas siekiant išvengti sutikimo dėl planuojamos veiklos galiojimo pabaigos, laikomas nauju sutikimu, kaip tai suprantama pagal PAV direktyvą, taigi jam būtinas vertinimas²⁹.

46. *Trečia*, sprendimu pratęsti terminą nagrinėjamu atveju leidžiama pirmą kartą atlikti darbus, t. y. įgyvendinti priemonę, kuri pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį turėtų būti įvertinta siekiant nustatyti, ar gali reikšmingai paveikti atitinkamas saugomas teritorijas. Vis dėlto tokio neigiamo poveikio rizika turi lemiamą reikšmę sprendžiant dėl būtinybės atlikti poveikio vertinimą³⁰, nes šio vertinimo tikslas – užkirsti kelią tokiai rizikai³¹.

47. Tai esminis skirtumas tarp nagrinėjamo projekto ir pasikartojančios veiklos, kuri tam tikromis aplinkybėmis gali būti pripažinta viena priemone³², nes tokios be pokyčių pasikartojančios priemonės paprastai nedaro papildomo neigiamo poveikio saugomai teritorijai.

48. Antrojo klausimo d punktu siekiama išsiaiškinti, ar šis trečiasis aspektas yra toks svarbus, kad sprendimo pratęsti terminą nereikėtų nagrinėti, jei tam tikri projekto įgyvendinimo darbai būtų jau atlikti, taigi, tam tikras neigiamas poveikis būtų jau padarytas.

49. Vis dėlto į šį klausimą nagrinėjamoje byloje atsakyti nereikia, nes jokių darbų nebuvo atlikta. Be to, kaip nurodyta prašyme priimti prejudicinį sprendimą, tokie darbai taip pat nesuteikia teisės užbaigti projekto pasibaigus statybos etapui, kuriam buvo duotas sutikimas³³.

50. Vadinas, sprendimas pratęsti sutikimo dėl įrenginio statybos galiojimo trukmę, kuriam nesant darbai negali būti atliekami, turi būti laikomas atskiru sutikimu vykdyti projektą, todėl taikoma Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis.

B. Trečiasis klausimas. Preliminarus vertinimas

51. Trečiuoju klausimu *High Court* teiraujasi, į kokias aplinkybes turi atsižvelgti kompetentinga institucija atlikdama preliminarų 1 etapo vertinimą pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.

26 Žr. 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias ir kt.* (C-43/10, EU:C:2012:560, 103 punktas).

27 2004 m. sausio 7 d. sprendimas (C-201/02, EU:C:2004:12).

28 1998 m. birželio 18 d. Sprendimas *Gedeputeerde Staten van Noord-Holland* (C-81/96, EU:C:1998:305, 23 ir 24 punktai) ir 2013 m. sausio 15 d. Sprendimas *Križan ir kt.* (C-416/10, EU:C:2013:8, 94 ir 95 punktai).

29 2004 m. sausio 7 d. Sprendimas *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 45–47 punktai).

30 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimas *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 82 punktas).

31 Mano išvada sujungtose bylose *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:622, 136 punktas) ir *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2018:972, 171 ir 172 punktai).

32 2010 m. sausio 14 d. Sprendimas *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 47 punktas).

33 Žr. šios išvados 4 punktą.

52. Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje nustatytas reikalavimas, pagal kurį planams ar projektams, kurie tiesiogiai nesusiję su teritorijos valdymu arba nebūtini teritorijai valdyti, bet kurie individualiai arba kartu su kitais planais ar projektais gali turėti reikšmingą poveikį teritorijos valdymui, turėtų būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas, atsižvelgiant į teritorijos išsaugojimo tikslus.

53. Taigi, reikalavimas Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje atlikti plano ar projekto vertinimą nulemtas tikimybės arba pavojaus reikšmingai paveikti nagrinėjamą teritoriją buvimo³⁴. Atsižvelgiant visų pirma į atsargumo principą, laikoma, kad toks pavojus yra, kai, vadovaujantis geriausiomis atitinkamos srities mokslo žiniomis, negalima atmesti galimybės, kad planas ar projektas gali pakenkti nagrinėjamoms teritorijos apsaugos tikslams³⁵. Toks pavojus privalo būti vertinamas atsižvelgiant į su planu ar projektu susijusios teritorijos požymius ir specifines aplinkos sąlygas³⁶.

54. Taigi atliekant preliminarų vertinimą reikia visapusiškai atsižvelgti į nurodytus aspektus, kad būtų galima pagrįstai atsisakyti išsamaus vertinimo.

55. Ko gero, numanoma planavimo institucijos išvada dėl 2008 m. sutikimo, kad projektas neigiamai nepaveiks teritorijos vientisumo, šiame kontekste yra tik faktinis požymis. Tokio požymio svarba priklauso nuo motyvų, kuriais planavimo institucija grindė šią išvadą. Atsižvelgiant į tai, kad sutikime, kaip nurodyta prašyme priimti prejudicinį sprendimą, net 2008 m. nebuvo pateikta visapusiškų, tikslų ir galutinių išvadų, galinčių išsklaidyti pagrįstas mokslo abejones dėl numatytų darbų poveikio, šiandien toks sutikimas juo labiau negali paneigti neigiamo poveikio teritorijai rizikos.

56. Priešingai, kad būtų galima atsisakyti poveikio vertinimo, reikia papildomų mokslo duomenų. Tokie duomenys, pirma, turėtų užpildyti 2008 m. vertinimo spragas, antra, juose turi būti atsižvelgiama į per tą laiką atsiradusius projekto, atitinkamų saugomų buveinių ir rūšių³⁷, taip pat mokslo duomenų pokyčius. Jei yra, į šiuos duomenis taip pat reikia įtraukti per tą laiką atsiradusius kitus naujus planus ir projektus, jei kartu su vertinamu planu ar projektu jie gali reikšmingai paveikti teritoriją.

57. Taigi į trečiąją klausimą reikia atsakyti taip: būtina atlikti Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje nustatytą poveikio vertinimą, jei, remiantis geriausiais šios srities mokslo duomenimis, neatmestina, kad planas ar projektas neigiamai paveiks nagrinėjamą teritoriją. Ankstesnis to paties plano ar projekto vertinimas gali pašalinti šią riziką tik tiek, kiek jame pateikiami visapusiški, tikslūs ir galutiniai duomenys bei išvados, galintys išsklaidyti pagrįstas mokslines abejones dėl numatytų darbų poveikio. Taigi preliminariumi vertinimu turi būti papildomai užpildytos šio ankstesnio vertinimo spragos, jeigu jų yra, ir atsižvelgta į aplinkybes, ar projektas per tą laiką buvo keistas, ar atsirado kitų naujų planų ir projektų, kurie kartu su nagrinėjamu planu ar projektu galėtų reikšmingai paveikti teritoriją, taip pat, ar įvyko pokyčių, susijusių su atitinkamomis saugomomis buveinėmis ir rūšimis, ir ar esama naujų mokslo duomenų.

C. Penktasis klausimas. Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas ir šalių argumentai

58. Penktuoju klausimu *High Court* teiraujasi, koku mastu privaloma aiškinti nacionalinės teisės aktus vadovaujantis Sąjungos teise, jei šalys aiškiai nereikalavo tokio aiškinimo.

34 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 43 punktas) ir 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2019:622, 134 punktas).

35 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 44 punktas) ir 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2019:622, 134 punktas).

36 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija* (Belovežo giria) (C-441/17, EU:C:2018:255, 112 punktas) ir 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, EU:C:2019:622, 134 punktas).

37 Šiuo klausimu žr. 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias ir kt.* (C-43/10, EU:C:2012:560, 115 punktas).

59. Šis klausimas kyla dėl to, kad planavimo institucija byloje nagrinėjamą sutikimo termino pratęsimą grindė ne nuostatomis, kuriose nustatytas poveikio vertinimo reikalavimas pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, t. y. 2000 m. PPI 42 straipsniu, o 2000 m. PPI 146B ir 146C straipsniais, pagal kuriuos tokio vertinimo nereikalaujama. Vis dėlto skundas pagrindinėje byloje nebuvo aiškiai pateiktas dėl teisinio pagrindo pasirinkimo.

60. Rėmimasis aiškiu nurodytu konkrečiu skundo pagrindu skatina atsižvelgti į jurisprudenciją, pagal kurią teismai tam tikrus klausimus privalo išnagrinėti savo iniciatyva. Tiesa, Sąjungos teisėje pagal šią jurisprudenciją nenumatyta nacionalinių teismų pareigos savo iniciatyva iškelti pagrindą dėl Sąjungos nuostatų pažeidimo, kurio nagrinėjimu jiems tektų peržengti šalių nustatytas ginčo ribas. Šie teismai privalo savo iniciatyva iškelti privaloma Sąjungos norma grindžiamus pagrindus tuo atveju, kai pagal nacionalinę teisę jie turi pareigą ar įgaliojimus tai daryti privalomos nacionalinės taisyklės atžvilgiu³⁸.

61. Vis dėlto panagrinėjus atidžiau ši jurisprudencija nagrinėjamu atveju nėra reikšminga, nes *Friends of the Irish Environment* – kaip matyti iš bylos medžiagos – iš tikrųjų nuosekliai teigė, kad buvo pažeista Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis. Vadinasi, šio klausimo nereikia nagrinėti savo iniciatyva.

62. Šiuo klausimu veikia siekiama išsiaiškinti, ar rėmimasis šia nuostata gali būti susietas su sąlyga, kad šalis taip pat remiasi nacionalinės teisės nuostatomis, kurių taikymas ir Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas būtinas siekiant ištaisyti galimą Sąjungos teisės pažeidimą.

63. Kaip teisingai pažymėjo *Friends of the Environment* ir Komisija, jurisprudencija šiuo klausimu yra aiški.

64. Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad pagal direktyvą atsirandanti valstybių narių pareiga pasiekti joje numatytą rezultatą ir pareiga imtis visų bendrųjų ar specialiųjų priemonių, tinkamų siekiant užtikrinti šios pareigos vykdymą, taikoma visoms valstybės narės institucijoms, įskaitant ir teismus pagal jų kompetenciją³⁹.

65. Vadinasi, aiškinti nacionalinę teisę įgalioti teismai, taikydami šią teisę, privalo atsižvelgti į šios teisės normų visetą ir taikyti joje pripažintus aiškinimo metodus taip, kad ši teisė būtų išaiškinta kuo labiau atsižvelgiant į atitinkamos direktyvos tekstą ir į jos tikslą, kad būtų pasiektas joje numatytas rezultatas ir taip būtų laikomasi SESV 288 straipsnio trečios pastraipos⁴⁰.

66. Jei tai neįmanoma, pagal Sąjungos teisės viršenybę reikalaujama, kad nacionaliniai teismai, kurie, neperžengdami savo kompetencijos ribų, turi taikyti Sąjungos teisės nuostatas, užtikrintų visišką šių nuostatų veikimą, prireikus savo iniciatyva netaikydami jokios prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos⁴¹. Šią pareigą riboja tai, kad direktyva pati savaime negali įpareigoti privataus asmens ir dėl to ja iš esmės negalima remtis prieš asmenį⁴².

38 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *van Schijndel ir van Veen* (C-430/93 ir C-431/93, EU:C:1995:441, 13, 14 ir 22 punktai), 1996 m. spalio 24 d. Sprendimas *Kraaijeveld ir kt.* (C-72/95, EU:C:1996:404, 57, 58 ir 60 punktai), 2008 m. vasario 12 d. Sprendimas *Kempter* (C-2/06, EU:C:2008:78, 45 punktas) ir 2017 m. balandžio 26 d. Sprendimas *Farkas* (C-564/15, EU:C:2017:302, 32 ir 35 punktai).

39 1984 m. balandžio 10 d. Sprendimas *von Colson ir Kamann* (14/83, EU:C:1984:153, 26 punktas), 1997 m. gruodžio 14[18] d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie* (C-129/96, EU:C:1997:628, 40 punktas) ir 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimas *Smith* (C-122/17, EU:C:2018:631, 38 punktas).

40 1999 m. vasario 25 d. Sprendimas *Carbonari ir kt.* (C-131/97, EU:C:1999:98, 49 ir 50 punktai), 2004 m. spalio 5 d. Sprendimas *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 113–116 punktai), 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimas *Smith* (C-122/17, EU:C:2018:631, 39 punktas) ir 2019 m. gegužės 14 d. Sprendimas *CCOO* (C-55/18, EU:C:2019:402, 69 punktas).

41 1978 m. kovo 9 d. Sprendimas *Simmenthal* (106/77, EU:C:1978:49, 24 punktas), 2018 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *Minister for Justice and Equality und Commissioner of An Garda Síochána* (C-378/17, EU:C:2018:979, 35 punktas) ir 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Deutsche Umwelthilfe* (C-752/18, EU:C:2019:1114, 42 punktas).

42 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimas *Smith* (C-122/17, EU:C:2018:631, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 57 ir 58 punktai).

67. Kita vertus, nebūtina, kad šalys nacionaliniuose teismuose aiškiai nurodytų, kurias nacionalinės teisės normas šie teismai turi aiškinti ar atsisakyti taikyti. Nustatyti šias normas ir sukurti procedūrą galimai nacionalinės teisės ir Sąjungos teisės kolizijai pašalinti veikiausiai yra nacionalinių teismų pareigos siekti direktyvoje numatyto tikslo dalis.

68. Beje, pagrindinėje byloje neaišku, kodėl *High Court* turėtų stengtis nustatyti tinkamą teisinį pagrindą statybos etapui pratęsti, jeigu jis turėjo nustatyti, kad sutikimas pratęstas pažeidžiant Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.

69. Bet kuriuo atveju nacionalinio teismo pareiga aiškinti nacionalinės teisės aktus kiek įmanoma laikantis Sąjungos teisės nėra saistoma sąlygos, kad nagrinėjamos bylos šalys aiškiai paprašytų tokio konkretaus paaiškinimo, jei šios šalys bent jau teigia, kad pažeistos atitinkamos Sąjungos teisės nuostatos.

D. Šeštasis klausimas. Teisės praradimas

70. Šeštuoju klausimu *High Court* teiraujasi, ar jis turi netaikyti nacionalinės proceso teisės taisyklės, kuria skundo pateikėjui atimama galimybė kvestionuoti ankstesnio sutikimo dėl plėtros (kurio galiojimas pasibaigė) teisėtumą, atsižvelgiant į vėlesnį prašymą dėl sutikimo dėl plėtros.

71. Šis klausimas keliamas tik tuo atveju, jei Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis būtų taikoma pratęsimui dėl to, kad pirminis leidimas buvo išduotas remiantis nacionalinės teisės nuostata, kuria Buveinių direktyva nebuvo tinkamai perkelta į nacionalinę teisę. Kaip jau nurodžiau, šis aspektas neturi lemiamos reikšmės⁴³, todėl atsakymas nereikalingas.

72. Toks klausimas, beje, dar kartą verčia susimąstyti apie teisinį saugumą ir teisėtus lūkesčius. Vis dėlto, jei šios sąvokos svarbios taikant Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, jos atsispindi jau aptartoje teisės sąvokoje „bendra priemonė“⁴⁴. Taip pat ir dėl šios priežasties į šeštąjį klausimą nereikia atsakyti atskirai.

V. Išvada

73. Taigi siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. Sprendimas pratęsti sutikimo dėl įrenginio statybos galiojimo trukmę, kurio nesant darbai negali būti atliekami, turi būti laikomas atskiru sutikimu vykdyti projektą, todėl taikoma Direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 6 straipsnio 3 dalis.
2. Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje nustatytą poveikio vertinimą atlikti būtina, jei, remiantis geriausiais šios srities mokslo duomenimis, neatmestina, kad planas ar projektas neigiamai paveiks nagrinėjamą teritoriją. Ankstesnis to paties plano ar projekto vertinimas gali pašalinti šią riziką tik tiek, kiek jame pateikiami visapusiški, tikslūs ir galutiniai duomenys bei išvados, galintys išsklaidyti pagrįstas mokslo abejones dėl numatytų darbų poveikio. Taigi preliminariu vertinimu turi būti papildomai užpildytos šio ankstesnio vertinimo spragos, jeigu jų yra, ir atsižvelgta į aplinkybes, ar projektas per tą laiką buvo keistas, ar atsirado kitų naujų planų ir projektų, kurie kartu su nagrinėjamu planu ar projektu galėtų reikšmingai paveikti teritoriją, taip pat, ar įvyko pokyčių, susijusių su atitinkamomis saugomomis buveinėmis ir rūšimis, ir ar esama naujų mokslo duomenų.

⁴³ Žr. šios išvados 42 punktą.

⁴⁴ Žr. šios išvados 30 ir paskesnius punktus.

3. Nacionalinio teismo pareiga aiškinti nacionalinės teisės aktus kiek įmanoma laikantis Sąjungos teisės nėra saistoma sąlygos, kad nagrinėjamos bylos šalys aiškiai paprašytų tokio konkretaus paaiškinimo, jei šios šalys bent jau teigia, kad pažeistos atitinkamos Sąjungos teisės nuostatos.